

Internetconsultatie besluit diploma's archivariissen, reactie Rijksorganisatie voor Informatiehuishouding (RvIHH)

Vooraf:

De staat van de informatiehuishouding (IHH) zoals we deze nu aantreffen bij het Rijk is ontstaan door het zogenoemd 'ICT-optimisme': "Het archief / IHH-vraagstuk lossen we wel op met de inzet van ICT." Hierdoor is veel blijven hangen in de creatiefase. De huidige staat van de IHH had voorkomen kunnen worden met 'gericht' juridisch informatiebeheer. Om deze situatie alsnog te doen keren, is kennis hiervan op cruciale plekken onontbeerlijk, al dan niet met de focus op erfgoed maar op *archiving by design* (in een ICT-setting). Juridisch informatiebeheer is kernelement van onze identiteit als Rijksorganisatie voor Informatiehuishouding (RvIHH).

De specifieke rol van de archivaris, mits we het wetsvoorstel goed lezen, ligt voornamelijk op het gebied van adviseren en besluiten over toegang en openbaarmaking naast het houden van toezicht. Dus meer op de 'erfgoedkant' en daarmee minder gericht op creatie en het vastleggen van IHH. Zonder ook de focus op deze processtappen, wordt adviseren en besluiten over toegang, openbaarmaking en het houden van toezicht; een ingewikkeld verhaal. Met andere woorden, van een archivaris mag specialistische kennis worden verwacht in het hele speelveld van de informatiecyclus: van creëren en ontvangen, naar vastleggen, bevragen en uitwisselen, waarmee de cyclus weer start bij creëren en ontvangen van IHH, inclusief de kennis die nodig is om deze cyclus mogelijk te maken, te ondersteunen en te beheren.

De Archiefwet 20XX:

In de Archiefwet 1995 staat helder omschreven wat de diploma-eisen zijn voor een archivaris. In de Archiefwet 20XX is deze harde eis komen te vervallen. Naar aanleiding van het amendement van Kamerlid Mohandis is het Besluit diploma's archivariissen ontstaan en is het wetsartikel 6.3, wat hier over gaat, aangepast (blauw is de aanpassing):

Artikel 6.3 Aanwijzing rijksarchivaris en archivaris decentrale archiefdienst

- 1. De rijksarchivaris wordt aangewezen door Onze Minister, gehoord het gevoelen van de ministerraad.*
- 2. Een archivaris wordt aangewezen door gedeputeerde staten, het college van burgemeester en wethouders, of het dagelijks bestuur van een waterschap.*
- 3. Een aanwijzing eindigt van rechtswege met ingang van de datum dat de uitoefening van de functie van rijksarchivaris, onderscheidenlijk archivaris geen onderdeel meer uitmaakt van de werkzaamheden van de betreffende ambtenaar.*
- 4. De rijksarchivaris of een archivaris **beschikt over een diploma en** wordt aangewezen in elk geval op grond van zijn professionele kwaliteiten, in het bijzonder zijn deskundigheid op het gebied van de wetgeving en de praktijk inzake archivistiek, alsmede zijn vermogen de taken te vervullen die voortvloeien uit het bepaalde bij of krachtens deze wet.*
- 5. **Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen nadere regels worden gesteld over diploma's als bedoeld in het vierde lid. De voordracht voor de vast te stellen algemene maatregel van bestuur wordt niet eerder gedaan dan vier weken nadat het ontwerp aan beide Kamers der Staten-Generaal is overgelegd.***

Artikel 6.3, lid 4 in Jip-en-Janneke:

- de archivaris heeft een diploma => het is echter onduidelijk welk diploma of welke 'niveau'

- de archivaris is deskundige op het gebied van wetgeving, met name deze Archiefwet, en heeft praktijkervaring in de archivistiek => het is echter onduidelijk wat de mate van deskundigheid moet zijn en welke praktijkervaring dan vereist is. Is een DIV-medewerker die de wettekst, de memorie van Toelichting, de Archiefregeling en het Archiefbesluit kent, geschikt als archivaris?

In de toelichting bij het amendement is niet voor niets het volgende opgenomen: *“Uitvoering van de Archiefwet moet bijdragen aan het beheren en behouden van overheidsinformatie om voor nu én voor komende generaties, kritische beschouwing van het gevoerde beleid mogelijk te maken. Dat stelt hoge eisen aan de kennis en kunde van archivarissen...”*.

RvIHH heeft sterke twijfels of artikel 6.3, lid 4, inclusief de aanpassing, ervoor zorgt dat de rol van archivaris door ‘iemand’ uitgevoerd; voldoet aan de hoge eisen van de benodigde kennis en kunde van het archiefvakgebied om de informatiehuishouding van de overheid op orde te brengen én te houden.

Besluit diploma’s archivarissen

In artikel 6.3, lid 5 van de Archiefwet 20XX staat dat er middels een algemene maatregel van bestuur verder regels voor de diploma’s kunnen worden opgesteld. Dit is gedaan in wat we noemen het *Besluit diploma’s archivarissen*. Het relevante artikel:

Artikel 2. Diploma’s archivarissen

1. Een diploma als bedoeld in artikel 6.3, vierde lid, van de wet is in ieder geval:
 - a. het diploma archivistiek A, dat wordt verkregen door met goed gevolg een door Onze Minister aangewezen opleiding in het wetenschappelijk onderwijs af te ronden; en
 - b. het diploma archivistiek B, dat wordt verkregen door met goed gevolg een door Onze Minister aangewezen opleiding in het hoger beroepsonderwijs, hetzij een cursus, genoemd in de bijlage bij dit besluit, af te ronden.
2. In aanvulling op het eerste lid is ook een diploma dat wordt verkregen door met goed gevolg een andere opleiding in het wetenschappelijk of hoger beroepsonderwijs af te ronden, een diploma als bedoeld in artikel 6.3, vierde lid, van de wet, indien het diploma naar het oordeel van het verantwoordelijke overheidsorgaan dat de archivaris aanwijst in voldoende mate betrekking heeft op de kennis en kunde die voor de uitvoering van de functie van archivaris bij het overheidsorgaan benodigd is. Hiervan kan bijvoorbeeld sprake zijn, indien één of meer van de onderwijseenheden van de opleiding betrekking hebben op:
 - a. archivistiek;
 - b. informatie- en datamanagement;
 - c. data-architectuur;
 - d. digitaal informatiebeheer;
 - e. collectiebeheer;
 - f. informatierecht; of
 - g. toezicht op informatiebeheer.
3. Op aanvraag van een universiteit kan Onze Minister een opleiding als bedoeld in het eerste lid, onder a, aanwijzen als een opleiding ter verkrijging van het diploma archivistiek A, indien de onderwijseenheden van die opleiding de archivistiek naar zijn oordeel in voldoende mate betreffen.
4. Op aanvraag van een instelling voor hoger beroepsonderwijs kan Onze Minister een opleiding als bedoeld in het eerste lid, onder b, aanwijzen als een opleiding ter verkrijging van het diploma archivistiek B, indien de onderwijseenheden van die opleiding de archivistiek naar zijn oordeel in voldoende mate betreffen.

AD1: dit is de diploma-eis zoals deze er ook is in de Archiefwet 1995. Voor RvIHH is dit het uitgangspunt voor de archivaris. Nadeel is dat momenteel de diploma’s alleen worden afgegeven door twee hogescholen en een universiteit in Amsterdam. Aangezien hogescholen en universiteiten verspreid zijn over het hele land, zou het ministerie van OCW

ook instellingen in het noorden, oosten en zuiden van het land kunnen aanwijzen om opleidingen te verzorgen die voldoen aan de eisen voor het diploma Archivaris A of B.

AD2: bij dit lid heeft de RvIHH grote zorgen over het waarborgen van de in het amendement opgenomen *“hoge eisen aan de kennis en kunde van de archivariissen”*, als reden om de diploma-eis alsnog op te nemen in de wet. Als een verantwoordelijk overheidsorgaan letterlijk het besluit volgt, dan zou een data-analist die tijdens diens opleiding één vak data-architectuur gevolgd heeft; in aanmerking kunnen komen voor de positie van archivaris. Opleidingen veranderen en het is niet aannemelijk dat een overheidsorgaan precies weet welke leerdoelen welke opleiding heeft en dus over welke competenties een sollicitant voor de functie van archivaris beschikt. Dit pleit ervoor om de verantwoordelijkheid voor de maatstaf van de kennis en kunde van de archivaris niet bij de overheidsinstellingen te leggen en daarmee dit lid te verwijderen. Gezien de huidige staat van de informatiehuishouding bij de overheid, heeft Nederland vooral behoefte aan archivariissen die vanuit dezelfde basis werken aan het oplossen van de huidige problematiek én voorkomen dat de geschiedenis zich hierin herhaalt.

AD3 en AD4: dit juicht de RvIHH toe. Als er meer instellingen zijn die het diploma Archivaris A of B kunnen uitgeven, zijn er meer archivariissen die voldoen aan de *“hoge eisen aan de kennis en kunde van de archivariissen”*. Hierbij moet wel vooraf bepaald zijn aan welke eisen een opleiding dan daadwerkelijk moet voldoen. De leerdoelen zouden minimaal betrekking moeten hebben op informatierecht, waardering en selectie, toegankelijkheid, preservatie, recordmanagement, informatie en data architectuur.

Samenvattende conclusie en advies RvIHH op het besluit diploma's archivariissen:

Het amendement van Kamerlid Mohandis gaat erom dat de archivaris voldoende gekwalificeerd moet zijn en dat de wetgever eisen aan de kwalificatie moet stellen. Dit is verwoord in artikel 2, lid 1 van het *Besluit diploma's archivariissen*. Artikel 2, lid 2 staat hier echter haaks op en dekt niet meer de lading en de bedoeling van het amendement. Ineens neemt de wetgever niet meer de verantwoordelijkheid, maar legt zij deze bij de overheidsorganen neer.

Ook al hebben overheidsdiensten en archiefinstellingen niet allemaal hetzelfde aandachtsgebied, de onderliggende principes, ingezette methoden en technieken voor juridisch informatiebeheer hebben wel dezelfde basis. Dit pleit daarmee voor eenduidigheid in de diploma-eis.

Archivistiek en juridisch informatiebeheer zijn vakgebieden in ontwikkeling, mede veroorzaakt door de digitale transitie. Dit benadrukt ook het belang dat de archivaris continu zijn kennis en kunde moet bijhouden. Is het werkelijk een vreemde gedachte; dat voor een specialistisch vakgebied als archivistiek, gestreefd wordt naar een 'register van archivariissen', welke jaarlijks middels scholing de kennis *up-to-date* houden? RvIHH ziet dit juist als een fundamentele maatregel om te investeren in de verbetering van de informatiehuishouding van de (rijks)overheid!